

DRVINÁRIK PODLHOVASTÝ – NOVÝ TECHNICKÝ ŠKODCA DREVA NA SLOVENSKU

ING. MICHAL LALÍK, PH.D.

Nepôvodné druhy podkôrneho a drevokazného hmyzu sa v Európe objavujú čoraz častejšie a významnú úlohu pri ich šírení zohráva preprava dreva a výrobkov z dreva. V roku 2025 sa v oblasti Záhoria podarilo prvýkrát na Slovensku potvrdiť výskyt severoamerického ambróziového chrobáka *Gnathotrichus materiarius*, pre ktorého navrhujeme slovenský názov drvinárik podlhovastý. Záchyt dvoch jedincov zatiaľ nepredstavuje vážne ohrozenie zdravých lesov, upozorňuje však na potrebu sledovať skládky a miesta manipulácie s ihličnatým drevom.

■ Nepôvodný druh postupujúci Európou

Drvinárik podlhovastý *Gnathotrichus materiarius* Fitch, 1858 pochádza zo Severnej Ameriky. Do Európy sa dostal už v prvej polovici 20. storočia, pričom prvý európsky nález pochádza z Francúzska z roku 1933. Následne sa postupne rozšíril do viacerých krajín západnej, severnej a strednej Európy. V súčasnosti je známy okrem iného z Nemecka, Holandska, Belgicka, Švajčiarska, Švédska, Fínska, Talianska, Španielska, Českej republiky, Rakúska, Poľska a Maďarska.

Jeho potvrdenie na Slovensku preto možno vnímať ako ďalší krok dlhodobého šírenia druhu európskym kontinentom. Keďže bol už skôr zaznamenaný aj v susedných krajinách,

jeho výskyt na našom území sa dal očakávať. Otázkou zostávalo najmä to, kedy a kde sa ho podarí zachytiť.

■ Malý chrobák ukrytý v dreve

Dospelé jedince drvinárika podlhovastého sú menšie ako 3,5 mm. Telo majú pretiahnuté, takmer valcovité, tmavohnedé až čiernohnedé a viac ako trikrát dlhšie než široké. Pri určovaní druhu sú dôležité najmä znaky na štíte, tykadlách a predných holeniach. Samice sa od samcov odlišujú aj prítomnosťou dlhších zahnutých chlpkov na tykadlách.

Ide o ambróziového chrobáka. To znamená, že larvy ani dospelé jedince sa neživia priamo drevom. V chodbách vytvorených v dreve pestujú symbiotickú hubu *Ambrosiozyma mono-*

spora, ktorá im slúži ako hlavný zdroj potravy. Práve rast huby zároveň prispieva k tmavému sfarbeniu napadnutého dreva.

Druh je viazaný predovšetkým na ihličnaté dreviny. Najčastejšie sa vyskytuje na boroviciach, ale zaznamenaný bol aj na jedliach, smrekoch, smrekovcoch, duglaskách, tu-jách a jedľovcoch. Kolonizuje najmä odumreté, oslabené alebo čerstvo vyťažené drevo a môže sa vyvíjať aj v odkôrnenom materiáli. Zdravé a vitálne stromy spravidla nenapáda.

Z pohľadu lesného hospodárstva je preto dôležitý najmä ako technický škodca dreva. Jeho chodby spolu s hubovým sfarbením môžu znižovať kvalitu a estetickú hodnotu skladovaného ihličnatého dreva. Najvyššia letová aktivita dospelých jedincov býva spravidla v máji a júni.

■ Na Záhorí sme ho hľadali už v roku 2021

Monitoring nepôvodných druhov podkôrneho a drevokazného hmyzu prebiehal v borovicových porastoch na Záhorí už v roku 2021. Na piatich lokalitách bolo rozmiestnených desať lievikových lapačov. Porasty tvorila borovica lesná a lapače boli vybavené odparník-

mi používanými pri monitoringu lykožrútov. Počas sledovaného obdobia od konca mája do začiatku júla sa však drvinárik podlhovastý nezachytil.

K monitoringu sme sa vrátili v roku 2025. Tentoraz boli lapače umiestnené na štyroch lokalitách v rovnej oblasti. Tri porasty tvorila výlučne borovica lesná, na jednej lokalite sa v približne rovnakom zastúpení nachádzala borovica lesná a borovica čierna.

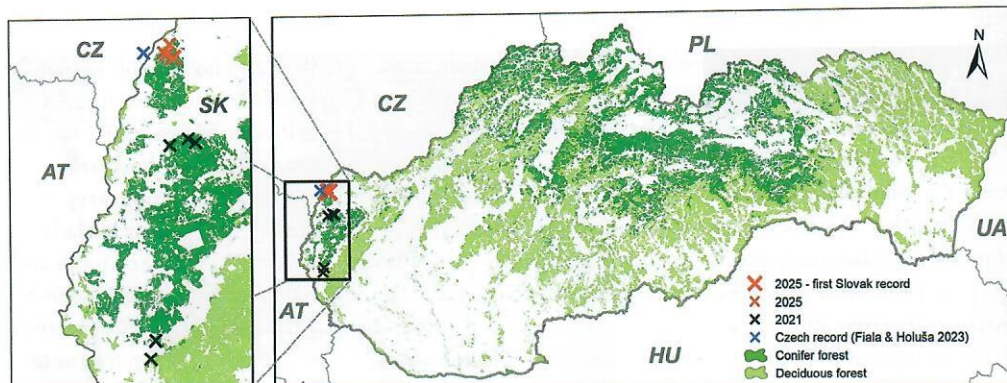
Monitoring prebiehal od začiatku mája do konca júla. Ako atraktant bola použitá zmes 98-percentného (+)- α -pinénu a 70-percentného etanolu v pomere 1:3. Ide o látky súvisiace s pachovou stopou hostiteľského alebo poškodeného dreva, ktoré dokážu prilákať viaceré druhy podkôrneho a drevokazného hmyzu. Lapače sa kontrolovali približne v trojtýždňových intervaloch a zachytený hmyz bol následne určený v laboratóriu.

■ Prvý slovenský nález

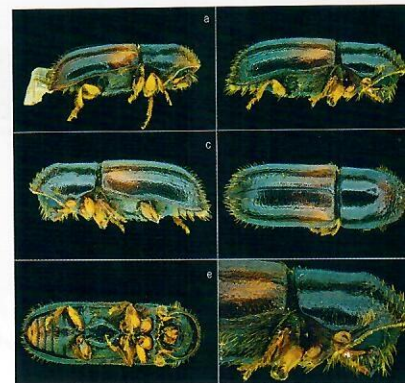
Hneď pri prvej kontrole lapačov v roku 2025 sme na jednej lokalite zachytili dva dospelé jedince drvinárika podlhovastého (obr. 1). Miesto nálezu leží v oblasti Záhoria na súradniciach 48,742544° N

Obrázok 1. a) Lapač použitý na odchyt drvinárika podlhovastého, b) lokalita prvého slovenského nálezu s nahromadeným borovicovým drevom.

Obrázok 2. Poloha monitorovaných lokalít v oblasti Záhoria v rokoch 2021 a 2025. Prvý potvrdený slovenský nález druhu *Gnathotrichus materiarius* bol zaznamenaný na lokalite 48,742544° N, 17,084601° E

Obrázok 3. Dva samce druhu *Gnathotrichus materiarius* zachytené v oblasti Záhoria v roku 2025.

a 17,084601° E. (obr. 2). Oba jedince sa našli v lapači so zmesou (+)- α -pinénu a etanolu. Na ostatných troch sledovaných lokalitách sa druh nepotvrdil.

Odchytené chrobáky boli mierne mechanicky poškodené, pravdepodobne počas pobytu v lapači a následnej manipulácie. Zachovali si však všetky dôležité morfológické znaky, ktoré umožnili ich spoľahlivé určenie. Išlo o dva samce (obr. 3). Dôležitým detailom bolo aj bezprostredné okolie lapača. V jeho blízkosti sa nachádzalo veľké množstvo nahromadeného borovicového dreva určeného na štiepkovanie. Takýto materiál môže drvinárikovi poskytovať vhodné podmienky na rozmnožovanie a vývin. Práve skládky čerstvého alebo dlhšie skladovaného ihličnatého dreva patria medzi miesta, kde je pravdepodobnosť jeho zachytenia vyššia.

■ Odkiaľ sa k nám mohol dostať?

Slovenská lokalita sa nachádza iba niekoľko kilometrov od najbližšieho známeho výskytu v Českej republike. Jednou z možností preto je prirodzené rozšírenie chrobákov z populácií, ktoré sa už vyskytujú na susednom území.

Druhou možnosťou je zavlečenie spolu s drevom. Ambróziové chrobáky sa môžu

premiestňovať pri preprave guľatiny, palivového dreva, drevnej štiepky, drevených obalov a ďalších výrobkov z dreva. Skládky dreva, pily, drevospracujúce prevádzky či prekladiská tak môžu byť dôležitými miestami zavlečenia a ďalšieho šírenia nepôvodných druhov.

Skutočnosť, že prvý slovenský nález pochádza práve z lokality s nahromadeným borovicovým drevom, naznačuje možnú súvislosť s manipuláciou s drevnou hmotou. Na základe dvoch odchytených jedincov však nemožno spoľahlivo určiť, či išlo o prirodzené šírenie, zavlečenie alebo už miestnu populáciu.

■ Čo nález znamená pre slovenské lesy?

Zachytenie iba dvoch jedincov na jednej lokalite poukazuje na veľmi nízku zistenú početnosť. Môže ísť o nedávny prienik druhu na naše územie, o jednotlivé zaletené chrobáky alebo o počiatočné štádium jeho trvalého usídľovania. Odpoveď prinesie až ďalší monitoring.

Z pohľadu zdravotného stavu lesov nie je v súčasnosti dôvod na výrazné obavy. Drvinárik podlhovastý je viazaný najmä na odumreté, poškodené alebo vyťažené ihličnaté drevo a zdravé stromy bežne nekolonizuje. Väčší význam môže mať v skladoch dreva, kde jeho chodby

a hubové sfarbenie znižujú technickú a estetickú hodnotu suroviny.

To však neznamená, že jeho ďalšie šírenie môžeme prehliadať. Väčšie objemy poškodeného a dlhšie skladovaného dreva spolu s intenzívnou prepravou drevnej hmoty vytvárajú vhodné miesta na prežívanie a šírenie podobných druhov.

■ Kde má zmysel pokračovať v monitoringu

Pre drvinárika podlhovastého zatiaľ nie je k dispozícii spoľahlivý druhovo špecifický agregáčny feromón. Dospelé jedince však reagujú na prchavé látky hostiteľských drevín a na etanol uvoľňovaný poškodeným alebo odumierajúcim drevom. Slovenský nález potvrdil, že kombinácia (+)- α -pinénu a etanolu môže byť vhodná na jeho detekciu aj pri veľmi nízkej početnosti.

Ďalšie sledovanie by sa malo sústrediť najmä na borovicové porasty, skládky čerstvého ihličnatého dreva, pily a drevospracujúce prevádzky, miesta výroby a skladovania drevnej štiepky, železničné a cestné prekladiská dreva a lokality v blízkosti hraníc s potvrdeným výskytom druhu.

■ Prvý nález je začiatkom ďalšieho sledovania

Drvinárik podlhovastý bol v roku 2025 prvýkrát potvr-

dený na území Slovenska. Dva samce sa podarilo zachytiť v borovicovom poraste na Záhori, v bezprostrednej blízkosti nahromadeného borovicového dreva určeného na štiepkovanie.

V tejto chvíli nemožno povedať, či išlo iba o izolovaný nález, alebo sa druh na Slovensku už trvalo usídlil. Jeho súčasné riziko pre vitálne lesné porasty je nízke, väčšiu pozornosť si však zaslúži z pohľadu ochrany a kvality skladovaného ihličnatého dreva. Pokračovanie cieľeného monitoringu nám umožní sledovať ďalší vývoj a včas zachytiť prípadné rozširovanie druhu na nové lokality.

Podakovanie: Práca bola podporená Agentúrou na podporu výskumu a vývoja v rámci projektov APVV-22-0399, APVV-22-0545, APVV-23-0156 a APVV-25-0035, Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky prostredníctvom projektu PROMOLEŠ č. 08V0301 a Európskou komisiou v rámci projektu LignoSilva, Horizon Europe – Teaming for Excellence, Grant Agreement č. 101059552.

*Ing. Michal Lalík, Ph.D.
Národné lesnícke centrum –
Sekcia pre vedu a výskum
Lesnícka ochrannárska služba*